

De keuze

Het werk van onze eindexamenkandidaten hangt in de Rabo-zaal van het Noord-Veluws-Museum. Jippie! Het is daar dit jaar nog tot en met 5 juni te bewonderen...

Geen kattenpis! Het gaat om bijzonder mooi werk en alle lof gaat uit naar de kunstenaars en organisatoren van deze bijzondere presentatie!

Voor de gelegenheid heb ik een colbertje aan. Slecht idee want we hebben in deze eeuw nog niet zo'n warm voorjaar gehad. Het museum heeft gelukkig geregelde temperatuur en vochtigheid maar de airco van mijn auto heeft het begeven. Gerben en ik zweten al als we op de snelweg vanuit Amersfoort naar Nunspeet rijden. Een bui onderweg maakt het niet koeler, de file ook niet. Na de ceremonie maak ik me vlug uit de voeten, dorst! Al wandelend met mijn glas langs de kunstwerken waaronder ook heel bijzondere in het academiegebouw, loop ik terug naar de Rabo-zaal om het werk van de gecertificeerden nu het daar rustiger is geworden, nog wat beter te bekijken.

...Een mij onbekende vrouw staat voor één van de doeken. Zij is op dit moment de enige in de zaal. Ze heeft al iets te drinken gekregen en loopt langzaam verder. Ze mompelt ietsvrijheid?... Ik kan het verkeerd hebben verstaan. Het maakt me hoe dan ook nieuwsgierig en ik loop naar haar toe.

'Hoi', stel ik me voor... 'Mooi werk dit jaar'?

'Ja eh, het maakt me wel benieuwd naar hoe nu verder'...

'Nou', zeg ik, 'als ze niet besluiten om een ateliergroep te gaan worden, want die mogelijkheid is er en kan zelfs worden begeleid, dan weet ik het niet'. 'Mensen gaan meestal door met wat ze doen en ze ontwikkelen zich'. ...'Maar ik ben net zo benieuwd als u'.

We nemen allebei een slokje en lopen samen door naar het volgende doek. Een portret.

...'Het lijkt me heerlijk om zo te kunnen schilderen' zegt ze.

'Hoe bedoelt u'?, vraag ik.

'Nou, ik loop de laatste tijd nogal wat tentoonstellingen af, nu de kinderen het huis uit zijn heb ik er iets meer tijd voor.' ... 'Weet u, ik moest altijd alles regelen bij ons thuis, want mijn man heeft een drukke baan'. 'Geen negen tot vijf-baan bedoel ik, we noemen het bij ons thuis de dictatuur van de tijd!' 'We worden er door geregeerd'!...

'Oh', vraag ik. 'Hoe is dat zo gekomen, die dictatuur'?

...Is het de warmte die nog steeds in mijn lijf zit? Haar stem hoor ik wel maar mijn gedachten dwalen af naar Stalin, Hitler, Pinochet en zo verder. Het huidige Chinese regime, het Noord-Koreaanse. Overall op de wereld zijn er klootzakken die vanaf het moment dat ze de macht grijpen, hun samenleving strategisch ontcrachten door *Kunstenaars* als eerste gevangen te nemen. Denkers, Schrijvers, Dichters en Beeldend Kunstenaars, kortom de èchte 'intelligentia' is immers in staat om zelfstandig te denken en te kiezen! Dat zijn *Vorm-Gevers*! In staat om de gemeenschap te inspireren en die te wijzen op hun vrijheden, hun verantwoordelijkheden! Pablo Neruda, Solzjenitsyn, Ai Weiwei, alle zogenaamde 'ontaarde' kunstenaars die in de tweede wereldoorlog... Ik denk aan mijn vader die zich als componist en dirigent tijdens de laatste oorlog bewust *niet* bij 'de cultuurkamer' had aangesloten en moest onderduiken. Hij lag met tuberculose in het Julianaziekenhuis in Apeldoorn achter de verwarmingsketels verscholen. Mijn opa die geweren en munitie vervoerde voor het verzet ...

De vrouw naast me heeft het over de 'beperkte keuzevrijheid' die ze ervaart in haar leven.

'Weet u, als we ouder worden kijken we soms terug naar hoe alles zo is gekomen'. 'Hoe we kansen hebben laten liggen, niet gebruik hebben kunnen maken van ons talent en zo'. 'Ik had ook zo graag geschilderd om maar iets te noemen'...

'Maar u ervaart toch alleen maar een beperkt aantal alternatieven waaruit u kunt kiezen'? Ze kijkt me aan en knikt onzeker. 'Die alternatieven vormen uw afhankelijkheid'. 'Maar dan is er toch ook

nog uw on-afhankelijkheid, uw vermogen om te kiezen'? 'Het aantal keuzes die u heeft doet niet ter zake'. 'Is het maar eentje of zijn er meer'? 'Uw *keuzevrijheid* verwerkelijk u pas als u ergens voor heeft gekozen'.

Soms worden we gedwongen om een keuze te maken. Zelfs onder dwang of druk zijn we slechter af als we niet kiezen, zelfs niet als we heel moeilijke beslissingen moeten nemen waarvan we de gevolgen niet of niet geheel kunnen overzien.

Ze wil iets zeggen maar twijfelt... In de stilte die volgt probeer ik haar iets toepasselijks te vertellen en steek van wal, het oorspronkelijke verhaal is overigens van Franz Kafka, ook zo'n 'ontaarde denker' maar ik heb het voor deze gelegenheid aangepast:

Voor de poort staat een wachter. Een man komt naar hem toe en vraagt om te worden binnengelaten. De wachter zegt dat hij hem momenteel niet kan toestaan om naar binnen te gaan. De man denkt er over na en vraagt of hij wellicht later naar binnen mag. 'Dat is mogelijk', zegt de wachter, 'maar nu niet'.

Omdat de poort zoals altijd openstaat en de wachter zo nu en dan opzij stapt, probeert de man naar binnen te kijken. De wachter merkt het, lacht en zegt: 'Als je zo graag wilt, waarom probeer je dan niet tóch naar binnen te gaan, ondanks mijn verbod'? ...' Maar vergeet niet dat ik machtig ben en ik ben alleen nog maar de laagste poortwachter'. 'Langs de weg naar boven staan bij elke volgende poort ook wachters, de één nog machtiger dan de ander'! 'De aanblik van de derde kan *ik* zelfs niet meer verdragen'!

Zulke moeilijkheden had de man niet verwacht; die poorten zouden toch voor iedereen en altijd toegankelijk moeten zijn denkt hij, maar als hij de zwaargebouwde poortwachter met zijn pelsjas beter bekijkt, zijn grote spitse neus, de lange dunne zwarte baard, besluit hij toch maar liever te wachten tot hij toestemming krijgt om naar binnen te gaan.

De wachter geeft hem een krukje en laat hem naast de poort zitten. Daar zit de man vervolgens maanden, ... jaren! En oh ja, hij probeert steeds maar weer om binnengelaten te worden, vermoeit de wachter met zijn vragen. De poortwachter begint op zijn beurt ook wel eens een gesprekje, ondervraagt hem dan over zijn thuis en over allerlei andere dingen, maar het lijken ongeïnteresseerde vragen zoals deftige heren ze stellen en tot slot zegt de wachter steeds weer dat hij hem nu nog niet kan binnenlaten. De man, die van alles had meegenomen voor de reis biedt al zijn rijkdom aan de wachter aan om hem om te kopen. Die accepteert weliswaar alles maar zegt erbij: '...Ik neem het alleen maar van je aan om je niet het gevoel te geven dat je iets hebt nagelaten'! Al die jaren bestudeert de man de wachter voortdurend. Hij vergeet langzamerhand diens opmerking over de andere wachters en deze eerste lijkt hem het enige obstakel om door de poort naar binnen te kunnen gaan. Hij vervloekt het ongelukkige toeval en nog later, hij is inmiddels oud geworden, broemt hij alleen nog maar wat. Hij wordt kinds en omdat hij in zijn jarenlange studie van de poortwachter ook de vlooiën in zijn pelskraag heeft leren kennen, vraagt hij ten einde raad aan die vlooiën om hem te helpen de wachter op andere gedachten te brengen. Tenslotte verzwakt het licht in zijn ogen en hij weet niet meer of het om hem heen nu werkelijk donkerder wordt, of dat zijn ogen hem bedriegen. Wel onderscheidt hij nu in het donker een gloed, die onhoudbaar door de poort stroomt. Hij voelt dat hij niet lang meer te leven heeft en voordat hij sterft verzamelen alle ervaringen van het wachten zich in zijn hoofd tot één vraag.

Eentje die hij tot nu toe nog niet aan de poortwachter heeft gesteld. Hij wenkt hem, want hij kan zijn oude lichaam niet meer oprichten. De wachter moet diep bukken want het grootteverschil is ze er ten ongunste van de man veranderd. 'Wat wil je dan nu nog weten'? vraagt de poortwachter, 'Je bent onverzadigbaar'! ...'Iedereen wil toch graag door de poort naar binnen', stamelt de man, 'hoe komt het dan dat in al die jaren niemand behalve ik heeft gevraagd om er door naar binnen te mogen gaan'? De poortwachter merkt dat de man bijna dood is, en om zijn wegwijnend gehoor nog te bereiken schreeuwt hij: '*Niemand anders kon hier naar binnen gaan, want deze poort was alleen voor jou bestemd*'! 'Ik ga nu weg, en sluit hem'.

'Ik zal toch eens kijken of er een mogelijkheid is om les te krijgen', zegt ze. 'U heeft gelijk, ik zal het woord bij de daad voegen'!

Philip Knipscheer 31-05-2018